

27.10.2021

SUPO 829/01.04.01.00/2021

Eduskunnan hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Eduskunnan hallintovaliokunnan lausuntopyyntö (VNS 4/2021 vp)

SUOJELUPOLIISIN LAUSUNTO SISÄISEN TURVALLISUUDEN SELONTEOSTA

Asia Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Suojelupoliisilta lausuntoa sisäisen turvallisuuden selontekoon (VNS 4/2021 vp) liittyen.

Lausunto Suojelupoliisi lausuu kunnioittaen seuraavaa:

Sisäisen turvallisuuden selonteon mukaan viranomaistoiminnassa on tunnistettu useita kehittämiskohteita, joihin vastaaminen vuoteen 2030 mennessä on tärkeää Suomen ja Suomessa olevien ihmisten turvallisuuden takaamiseksi. Suojelupoliisin tavoitteena on tarjota valtiojohdon ulko- ja turvallisuuspoliittiselle päätöksenteolle parhaat mahdolliset lähtökohdat.

Toimintaympäristön muutosten vaikutus vakoilun ja valtiollisen vaikuttamisen uhkaan

Gloaalien haasteiden, kuten ilmastonmuutoksen ja lisääntyvän suurvaltakilpailun aiheuttamat toimintaympäristön muutokset vaikuttavat myös Suomen sisäiseen turvallisuustilanteeseen. Sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän toiminta on vaikeutunut, ja autoritääristen valtioiden toiminnassa näkyy aiempaa voimakkaammin piittaamattomuus muiden valtioiden suvereniteetista. Kansallisten intressien ja systeemisen kilpailun kärjistyminen ohjaa myös vieraiden valtioiden Suomeen kohdistamaa tiedustelu- ja vaikuttamistoimintaa, mikä heikentää sisäistä turvallisuutta. Suomessa kansallista turvallisuutta uhkaava vakoilu näyttäytyy lähinnä Venäjän ja Kiinan toimintana.

Suomeen kohdistuu laajaa ja jatkuvaa vieraiden valtioiden henkilötiedustelua. Tiedustelun keskeisiin päämääriin kuuluu ennen kaikkea Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen kannanmuodostuksen ennakoiminen salaista tietoa hankkimalla, sekä poliittiseen päätöksentekoon vaikuttaminen. Kohteena on myös yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yritysten soveltava tekninen tutkimus ja tuotekehitys. Koronaviruspandemia ei ole keskeyttänyt henkilötiedustelua, vaan toiminta on jatkunut pandemiasta aiheutuneiden rajoitusten puitteissa, ja rajoitusten poistuessa tiedustelun aktiivisuus erittäin todennäköisesti palaa aiemmalle tasolle.

Kybervakoilussa on kyse tunkeutumisesta tietojärjestelmiin salaisen tiedon hankkimiseksi. Kybervakoilun tavoitteena on hankkia tietoa, joka parantaa tekijävaltion asemaa globaalissa kilpailussa tai kaventaa kohdevaltion liikkumatilaa. Usein kybervakoilu myös loukkaa kohdevaltion väestön

perusoikeuksia, kuten oikeutta yksityisyyteen tai luottamukselliseen viestintään. Digitalisaatio on muuttanut Suomeen kohdistuvan uhkan aiempaa epäsymmetrisemmäksi. Kyberympäristössä ja informaatioympäristössä Suomeen voi vaikuttaa ilman, että tekijän tarvitsisi astua fyysisesti Suomen maaperälle ja ilman, että vaikuttamiseen tarvittaisiin valtavia resursseja.

Suomen intressejä loukkaamaan pyrkivä laaja-alainen valtiollinen vaikuttaminen (hybridivaikuttaminen) on erityisesti autoritääristen suurvaltojen toimintaa, jolla pyritään monitahoisen keinovalikoiman avulla edistämään omia etuja.

Kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvat uhat

Kriittinen infrastruktuuri on ulkomaisen tiedustelutoiminnan pitkän aikavälin kohteita Suomessa. Myös täysin laillinen toiminta, kuten yritysostot ja yhteiset hankkeet, voivat mahdollistaa autoritäärisille valtioille pääsyn Suomen kriittiseen infrastruktuuriin. Kiinnostus on kohdistunut niin sanottuun perinteiseen, kiinteään infrastruktuuriin, kuten kiinteistöihin tai tuotantoon. Lisäksi tietoliikenne on yhä keskeisempää yhteiskunnan toiminnan kannalta. Suomalaiseen verkkoinfrastruktuuriin on kohdistunut kiinnostusta ja tietoinfrastruktuuriin liittyy omia erityisiä riskejään.

Tietoliikenneyhteyksien laitetoimittajien pääsy dataan tai kriittistä infraa kohtaan valmisteltavat ja toteutettavat kyberhyökkäykset ovat mahdollisia uhkia kansalliselle turvallisuudelle. Pahimmillaan se tarkoittaa pääsyä infrastruktuurin lisäksi myös suomalaisten tietoihin. Tärkeää on, että mahdollisia riskejä huomioidaan jo ennakoivasti. Myös Suomessa on havaittu jo ennen koronakriisiä pyrkimyksiä päästä kiinni kriittiseen infrastruktuuriin paikallistason kautta. Siksi yhteistyö yritysten, kuntien ja valtion välillä on keskeistä.

Toimintaympäristön muutoksen vaikutus terrorismiin ja väkivaltaisten ääriliikkeiden uhkaan

Terrorismin uhka Suomessa on Suojelupoliisin arvion mukaan neliportaisen asteikon tasolla kaksi eli kohonnut. Suomessa merkittävimmän terrorismin uhkan muodostavat äärioikeistolaista ja radikaali-islamistista ideologiaa kannattavat yksittäiset toimijat ja pienryhmät. Terrorismintorjunnan kohdehenkilöitä on noin 390.

Radikaali-islamistinen terrorismi muodostaa globaalisti merkittävimmän terrorismin uhkan. Terroristinen toiminta painottuu konfliktialueille ja hauraisiin valtioihin, joiden ratkaisemattomat rakenteelliset ongelmat ruokkivat ääriliikkeiden suosiota. Pitkittyneet konfliktit ja niiden heijastevaikutukset ylläpitävät terrorismin uhkaa myös Euroopassa. Äärioikeistolaisen terrorismin uhka on voimistunut länsimaissa. Tämä on näkynyt viime vuosina useina terrori-iskuina ja paljastuneina iskuhankkeina Euroopassa ja muualla länsimaissa. Aatteellisesti äärioikeistolaisten iskujen taustalla vaikuttavat esimerkiksi islaminvastaisuus, antisemitismi ja yleinen maahanmuuttovastaisuus. Suojelupoliisi on tunnistanut Suomessa äärioikeistolaisia toimijoita, joilla on kyky ja motivaatio terrori-iskun toteuttamiseen. Suojelupoliisilla on myös havaintoja konkreettisesta iskuvalmistelusta.

Lisärahoitustarpeet

Suojelupoliisi on siviilitiedustelulainsäädännön voimaantulon jälkeen edennyt merkittävästi lainsäädännön mahdollistamien toimenpiteiden ja kyvykkyyksien rakentamisessa. Suojelupoliisin uusi tuottavuushankkeena toteutettu tietojärjestelmäkokonaisuus on saatu kaikilta osin onnistuneesti tuotantokäyttöön ja siviilitiedustelulainsäädännön edellyttämä tekninen infrastruktuuri saadaan keskeisiltä osiltaan valmiiksi lähitulevaisuudessa. Nämä teknistä suorituskkyä koskevat hankkeet mahdollistavat virastolle asetettujen toiminnallisten tulostavoitteiden saavuttamisen lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Viraston toiminnalle kriittisen uuden toimitilan valmistelu on käynnissä.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan tämänhetkinen kehysrahoitus mahdollistaa viraston toiminnan kehittämisen uuden lainsäädännön vaatimukset huomioiden. Vaikka tähän mennessä myönnetty resursointi mahdollistaa muutosten toteuttamisen ja uusien suorituskkyjen rakentamisen, on kuitenkin sisäisen turvallisuuden selonteossakin todetulla tavalla kriittisen tärkeää turvata saavutetun toimintakyvyn ylläpitäminen myös tulevaisuudessa. Tämänhetkinen näkymä viraston toimintamenojen kehityksestä ei kuitenkaan tue saavutettavan suorituskkyvyn ylläpitämistä.

Tavoitetilan edellyttämien resurssien puuttumisen vaikutukset

Suojelupoliisi katsoo, että sen tehokkaan toiminnan mahdollistavien teknisten ratkaisujen, kuten tietojärjestelmäkokonaisuuden ja teknisen infrastruktuurin ylläpidon resursointi tulisi turvata, jotta varmistetaan tiedustelulainsäädännön tehokas ja asianmukainen soveltaminen ja sitä kautta kansallisen turvallisuuden ylläpitäminen.

Nykyrahoituksen valossa Suojelupoliisin rahoitustilanne tulee heikkenemään selvästi ja etenkin pysyvän ICT-ylläpitorahoituksen puuttuminen vaikuttaa toimintaan ja sen pitkäjänteiseen kehittämiseen negatiivisesti. Suojelupoliisin toimintakyvyn ylläpitämisen mahdollistavan rahoituksen puuttuminen aiheuttaa jo tällä hetkellä merkittävää epävarmuutta toiminnan suunnitteluun ja kasvattaa sopeuttamistoimenpiteiden todennäköisyyttä jo lähitulevaisuudessa. Viraston toiminnan luonteen johdosta pääasiallinen sopeuttamiskeino on henkilöstösidonnaiset menot.

Henkilöstömäärän pitäminen 500 henkilötyövuoden tasolla on Suojelupoliisin näkemyksen mukaan edellytys tiedustelulainsäädännön mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Kuten edellä on todettu, nykyrahoituksella henkilötyövuosimäärään kohdistuu merkittävä säästöpaino. Henkilötyövuosimäärään ja ICT-ylläpidon toteuttamiseen kohdistuvilla säästötoimenpiteillä tulisi olemaan hyvin merkittävä negatiivinen vaikutus toimivaltuuksien tehokkaaseen soveltamiseen ja kansallisen turvallisuuden täysipainoiseen suojaamiseen.

Suojelupoliisin päällikkö, poliisineuvos

Antti Pelttari